

безпосередньо вносити новації в регулювання даного питання.

Таким чином, поєднання потенціалу юридичної техніки, компетентності законотворців, та принципів правотворення, забезпечуватиме діяльність зі зміни чинних нормативно-правових актів та створення нових, систематичною та конструктивною обґрунтованістю правових перетворень. Такі підходи будуть виступати як способи запобігання розширення кількості юридичних помилок, оптимізації етапів законодавчої діяльності, систематизації й методології дій та операцій, що виконуються, і в кінцевому результаті забезпечуватиме високі показники якості законів та різного роду нормативних документів, а також сприятиме досягненню конструктивних завдань держави.

1. Шутак І. Д. Юридична техніка. Івано-Франківськ, 2013. 496 с.
2. Бріль К. І. Правозастосовний акт як особливий вид індивідуальних правових актів: автореф дис ... к.ю.н : 12.00.01. Київ, 2008. 18 с.
3. Шутак І. Д., Онишук І. І., Легін Л. М. Юридична техніка в схемах і таблицях: курс лекцій. Дрогобич: Коло, 2016. 234 с.

Юлія ЛЕБЕДЄВА
викладач кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

РЕПРОДУКТИВНІ ПРАВА ЛЮДИНИ: МЕЖІ ВТРУЧАННЯ ДЕРЖАВИ

Репродуктивні права людини – це невід’ємні права і свободи людини, регламентовані положеннями міжнародного та національного законодавства. До них, зокрема, належать права особи на здійснення абортів, штучне запліднення, контроль народжуваності, планування сім’ї, використання контрацепції, сурогатне материнство тощо. Оскільки репродуктивні права містять морально-етичні аспекти, держава може втручатися в приватне життя людини. Однак, з метою забезпечення балансу між державними та приватними інтересами, такі дії мають відповідати встановленим вимогам.

Так, положеннями Міжнародного пакту про громадянські та політичні права закріплено, що ніхто не повинен зазнавати свавільного чи незаконного втручання в його особисте і сімейне життя, свавільних чи незаконних посягань на недоторканність його житла або таємницю його кореспонденції чи незаконних посягань на його честь і репутацію [1]. Положення статті 8 Конвенції про захист основоположних прав і свобод (Далі – ЄКПЛ) охоплюють фізичну, психічну та духовну цілісність осіб, їх репродуктивні права, у тому числі права на переривання вагітності, штучне запліднення, примусове медичне лікування, охорону здоров’я та медичну допомогу, а також інформацію про здоров’я [2]. У свою чергу, Конституція України забороняє втручання в особисте і сімейне життя особи. Серед іншого, Європейський суд з прав людини (Далі – ЄСПЛ) трактує право на приватність/повагу приватного життя досить широко і акцентує увагу на його невичерпному змісті [3].

Так, право на приватність є негативним правом, тобто покладає на державу обов’язок утримуватися від втручання та дій, що можуть завдати шкоди чи посягнути на приватність особи. Утім, право на приватність не є абсолютним і держава має право втручатися, обмежуючи права при дотриманні інших обов’язкових вимог, таких як дотримання закону при втручанні, переслідування законної мети та необхідність у демократичному суспільстві.

Таким чином, репродуктивні права охоплюють право особи самостійно вирішувати питання пов’язані з її репродуктивним здоров’ям. У наведеному аспекті, важливим є визначення меж державного втручання в приватне життя, а саме права особи приймати незалежні рішення, уникати свавільного впливу з боку держави. Так, втручання в права людини здійснюється через встановлення законодавчих вимог, обмежень, заборон чи правил щодо реалізації особою своїх прав, зокрема, репродуктивних.

Щодо права особи на переривання вагітності, міжнародні акти прямо чи опосередковано не передбачають права на аборт за вимогою або з соціально-економічних причин [4]. Встановлення державою обмежень на проведення абортів не визнаються втручанням в особисте життя особи. Проте, є необхідним забезпечення мінімальних гарантій безпечного переривання вагітності, доступу до медичних послуг, належної обізнаності про аборт і пов’язані з ним ризики [5]. ЄСПЛ не вважає

«персональну автономію» такою, що наділяє особу правом на переривання вагітності, натомість держава має досить широкі дискреційні повноваження щодо визначення обставин, за яких аборт є допустимим [6]. Так, Страсбурзький суд визнає право особи на переривання вагітності, але не встановлює конкретних меж правового регулювання, визнаючи, що держава може як легітимізувати, так і забороняти проведення абортів.

Доступ до контрацептивів та інших заходів контролю та планування народжуваності є важливим аспектом репродуктивних прав особи. У цьому контексті держава має забезпечити доступ до сучасних засобів контрацепції, безпечних та надійних методів планування сім'ї [7, с. 52]. Варто наголосити, що за даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, існує незадоволена потреба в плануванні сім'ї, що проявляється серед жінок які не бажають народжувати дітей або бажають відкласти вагітність, але не використовують жодного методу контрацепції для запобігання вагітності [8].

Медичний доступ та належне регулювання примусових медичних втручань у репродуктивне здоров'я особи є значущими для забезпечення репродуктивних прав. Так, держави повинні утримуватися від обмеження доступу до закладів репродуктивного здоров'я, включаючи цензуру та спотворення інформації про здоров'я. Нині основними проблемами доступу до якісної репродуктивної медицини є правові обмеження, культурні упередження, фінансові бар'єри та відсутність доступної та вичерпної інформації про доступні послуги у сфері репродуктивного здоров'я [7, с. 51]. Що стосується практики ЄСПЛ, то можливість подружжя використовувати доступні медичні засоби та приймати рішення щодо планування сім'ї без стороннього втручання під час вагітності регламентовано статтею 8 ЄКПЛ [9].

Щодо примусової стерилізації, Страсбурзький суд вважає, що держави повинні забезпечити жінок належними механізмами захисту від стерилізації без їхньої згоди [10]. Варто також наголосити на важливості положень Стамбульської конвенції, що закріплюють вимогу з криміналізації примусових абортів та примусової стерилізації особи [11].

Щодо послуг із сурогатного материнства, ЄСПЛ зазначає, що стаття 8 не зобов'язує держави легалізувати сурогатне материнство, і що зазначене питання має вирішуватися відповідно до національного законодавства кожної країни [12]. Показовим є те, що практика в основному стосується захисту прав генетичних батьків, що користуються послугами сурогатного материнства, а не прав самої сурогатної матері. Поза увагою залишаються питання анонімності та розкриття особи сурогатної матері, межі її приватності у прийнятті рішень під час вагітності, що зазвичай врегульовуються у договорі про сурогатне материнство.

Підсумовуючи, зазначимо, що втручання держави у репродуктивні права людини має відбуватися у встановлених законом межах. У зв'язку з суттєвими відмінностями національної регламентації репродуктивних прав, не в кожній країні належним чином забезпечено право особи на приватність, що загрожує незаконними абортами чи іншими формами медичних процедур.

У своїй практиці ЄСПЛ не завжди висловлює чітку позицію щодо меж приватності при реалізації особою своїх репродуктивних прав. Суд вирішує кожну справу ґрунтуючись на аналізі конкретних обставин та беручи до уваги національне законодавство. Показовим є те, що ЄСПЛ визнає, що держави мають право дозволяти або забороняти певні медичні процедури, пов'язані з репродуктивним здоров'ям.

З метою забезпечення приватності особи в контексті репродуктивних прав, важливою є ратифікація Стамбульської конвенції, яка, серед іншого, регламентує репродуктивні права людини. Окрім того, національне законодавство має забезпечувати баланс між суспільним інтересом та приватним задля уникнення надмірного втручання з боку держави, беручи до уваги рекомендації ВООЗ щодо забезпечення доступу до безпечної медицини та здатності особою самостійно приймати рішення щодо свого репродуктивного здоров'я.

1. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text.

2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами). Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.

3. Конституція України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.

4. Abortion on Demand and the European Convention on Human Rights. Blog of the European Journal of International Law. URL: <https://www.ejiltalk.org/abortion-on-demand-and-the-european-convention-on-human-rights/>.

5. Safe abortion: technical and policy guidance for health systems. Second edition. World Health Organization. URL: http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/70914/9789241548434_eng.pdf?sequence=1,%20p.%2088.

6. A, B and C v. Ireland of European Court of Human Rights. Application no. 25579/05, 16.12.2010. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:\[%22%22001-102332%22%22\]%7D](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:[%22%22001-102332%22%22]%7D).
7. Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs, Sexual and reproductive health rights and the implication of conscientious objection. European Union. 128 p. URL: <http://www.europarl.europa.eu/supporting-analyses>.
8. World Family Planning. United Nations, New York: Department of Economic and Social Affairs. URL: <http://surl.li/bsylj>
9. Costa and Pavan v. Italy of European Court of Human Rights. Application no. 54270/10, 11.02.2013. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:\[%22%22001-112993%22%22\]%7D](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:[%22%22001-112993%22%22]%7D).
10. V.C. v. Slovakia of European Court of Human Rights. no. Application no. 18968/07, 08.02.2012. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:\[%22%22001-107364%22%22\]%7D](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:[%22%22001-107364%22%22]%7D).
11. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами. URL: <https://rm.coe.int/1680462546>.
12. D v. France European Court of Human Rights. no. Application no. 11288/18, 16.10.2020. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:\[%22%22001-203565%22%22\]%7D](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:[%22%22001-203565%22%22]%7D).

Маргарита МАКСИМОВА
викладач кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ ВІД АГРАРНОГО РЕЙДЕРСТВА

Рейдерство в аграрному секторі є досить розповсюдженим явищем. Цьому негативному явищу сприяють різні чинники, починаючи з прогалин та колізій у законодавстві та закінчуючи корумпованістю службових осіб у вищих ешелонах влади. Поняття рейдерство до сих пір ще не закріплено у жодному нормативно-правовому акті (далі – НПА) України. З теорії економічної науки відомо, що рейдерство – це отримання майна або майнових прав на підставах, в основі яких є недоліки в законодавчій базі чи функціонуванні державних інститутів.

Відсутність законодавчого визначення поняття рейдерство ускладнює правову кваліфікацію цього діяння. Рейдерство відноситься до категорії злочинів проти власності, але в той же час не підпадає під класичні форми злочинів проти власності. Борка Я. стверджує, що рейдерство – це суміш таких злочинів, як крадіжка, грабіж, шахрайство або торгівля краденим [1, с. 312-315]. На практиці також трапляються випадки коли кримінальні провадження відкриваються за такими статтями Кримінального кодексу (далі – КК) України, як хуліганство, незаконне збагачення, незаконне поведження зі зброєю. На жаль, в Україні відсутня офіційна статистика щодо кількості рейдерських захватів агробізнесу, оскільки багато кримінальних правопорушень, що містять ознаки рейдерства не вносяться до ЄРДР та не розслідуються належним чином.

Одним з дієвих інструментів рейдерів є колізійність законодавства України, що регулює земельні відносини та питання державної реєстрації земельних прав. Як зазначає Кушерець Д., винесення неправомірних судових рішень з грубим порушенням правил підсудності та на підставі сумнівних правостановлюючих документів сприяють незаконному заволодінню та користуванню земельними ділянками [2, с. 101-104]. На практиці часто виникає складна ситуація, коли окрім спору між фізичними та юридичними особами у цивільних та господарських судах виникає потреба оскарження неправомірного рішення державного реєстратора в порядку адміністративного судочинства. Достатньо поширеним способом захисту земельних ділянок від вчинення незаконних реєстраційних дій є звернення до Комісії з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації. Компетенцією Комісії є виключно розгляд процедурних порушень вчинених державними реєстраторами. Слід пам'ятати, що паралельне застосування механізмів адміністративного і судового оскарження унеможлиблює звернення до Комісії з питань державної реєстрації.

Міністерство юстиції запровадило надійний механізм автоматичного обміну між реєстром майнових прав і Держгеокадастром, що дає можливість запобігти реєстрації подвійних договорів оренди землі. Проте махінаціям рейдерів, на думку Мельниченко О., сприяє відкрита інформація про